

E-LAB: LABORATORIUM TECHNIKI MIKROFALOWEJ I OPTOFALOWEJ

Krzysztof MADZIAR

Grzegorz KĘDZIERSKI, Jerzy PIOTROWSKI, Jerzy SKULSKI,
Agnieszka SZYMAŃSKA, Piotr WITOŃSKI, Bogdan GALWAS

Instytut Mikroelektroniki i Optoelektroniki, Instytut Łączności

AGENDA

- ⊙ Laboratorium TMI O w systemie e-LAB
- ⊙ Ćwiczenia laboratoryjne w przestrzeni programu nauczania
- ⊙ Nasze ćwiczenia
- ⊙ Aparatura rzeczywista, a wirtualna
- ⊙ Perspektywy, czyli w kierunku laboratorium zdalnego

LABORATORIUM TMIO W SYSTEMIE E-LAB

Ćwiczenia systemu e-LAB

- 1 Badanie obwodów rezonansowych RLC
- 2 Badanie przetworników DAC i ADC
- 3 Badanie stanów nieustalonych w obwodach RLC
- 4 Badanie parametrów wzmacniacza telekomunikacyjnego EDFA
- 5 Badanie parametrów spektralnych nadajników telekomunikacyjnych
- 6 Badanie charakterystyk diody półprzewodnikowej i tranzystora bipolarnego
- 7 Badanie charakterystyk stałoprądowych tranzystora MOS
- 8 Badanie parametrów wzmacniacza operacyjnego
- 9 Sterowanie robotem przemysłowym
- 10 Sterowanie robotem mobilnym
- 11 Badanie parametrów propagacji fal w liniach długich
- 12 Badanie parametrów rezonatorów i filtrów mikrofalowych
- 13 Badanie charakterystyk wzmacniaczy mikrofalowych
- 14 Badanie procesów przemiany w układach wielkich częstotliwości
- 15 Badanie podstawowych parametrów transmisyjnych łączy światłowodowych
- 16 Minimalizacja i testowanie bramek kombinacyjnych
- 17 Zasady konstrukcji bramek kombinacyjnych CMOS
- 18 Projektowanie przyrządów wirtualnych w środowisku LabVIEW
- 19 Analiza sygnałów
- 20 Badanie filtrów
- 21 Badanie parametrów wzmacniacza elektroakustycznego

LABORATORIUM TMIO W SYSTEMIE E-LAB

Ćwiczenia systemu e-LAB

1	Badanie parametrów propagacji fal w liniach długich
2	Badanie parametrów rezonatorów i filtrów mikrofalowych
3	Badanie charakterystyk wzmacniaczy mikrofalowych
4	Badanie procesów przemiany w układach wielkich częstotliwości
5	Badanie podstawowych parametrów transmisyjnych łączy światłowodowych

ĆWICZENIA LABORATORYJNE W PRZESTRZENI PROGRAMU NAUCZANIA

- ◎ Zgodność tematyki ćwiczeń wirtualnych z ćwiczeniami stacjonarnymi
- ◎ Ćwiczenia wpisują się w program przedmiotów z oferty OKNO PW:
  - ◎ Techniki Wielkich Częstotliwości
  - ◎ Techniki Transmisji Sygnałów
  - ◎ Telekomunikacji Optofalowej
- ◎ „Praktyczne” uzupełnienie wiedzy wykładowej
- ◎ „Rozgrzewka” przed zjazdem laboratoryjnym

ĆWICZENIA LABORATORYJNE W PRZESTRZENI PROGRAMU NAUCZANIA

- ⊙ Kolejność ćwiczeń nie jest przypadkowa
- ⊙ Ćwiczenia z części mikrofalowej wymagają usystematyzowanej wiedzy z ćwiczeń poprzedzających
  - ⊙ Zrozumienie zagadnienia propagacji fal w linii długiej ułatwia zrozumienie zasady działania rezonatorów
  - ⊙ Zagadnienie macierzy rozproszenia pojawia się w (niemal) każdym ćwiczeniu

NASZE ĆWICZENIA

- ⊙ Badanie parametrów propagacji fal w liniach długich
  - ⊙ Badanie charakterystyk rezonatorów i filtrów mikrofalowych
  - ⊙ Badanie charakterystyk wzmacniaczy mikrofalowych
  - ⊙ Badanie procesów przemiany w układach wielkich częstotliwości
-
- ⊙ Badanie podstawowych parametrów transmisyjnych łączy światłowodowych

Powiązanie merytoryczne

NASZE ĆWICZENIA

- ⊙ Dokumentacja
  - ⊙ Wstęp teoretyczny
  - ⊙ Instrukcja wykonawcza
  - ⊙ Propozycja sprawozdania
  - ⊙ Pytania sprawdzające (wejściówka)
- ⊙ Instrukcja obsługi przyrządu wirtualnego

NASZE ĆWICZENIA

- ◎ Co „mierzymy”?
  - ◎ Charakterystyki częstotliwościowe
  - ◎ Widmo sygnału wyjściowego
- ◎ Co wyznaczamy?
  - ◎ Wszystko co się da - na podstawie otrzymanych danych

NASZE ĆWICZENIA

Przykład:

- W oparciu o wykonany pomiar modułu transmitancji obliczyć współczynnik tłumienia linii współosiowej $\alpha_{wt}(f_{p1})$ dla częstotliwości f_{p1} . Zależność wiążącą współczynnik tłumienia z modulem transmitancji w decybelach jest następująca:

$$\alpha_{wt}(f_{p1}) \left[\frac{\text{Np}}{\text{m}} \right] = \frac{-|S_{21}(f_{p1})| [\text{dB}]}{20 \lg e \cdot l} = \frac{-|S_{21}(f_{p1})| [\text{dB}]}{20 \cdot 0.4343 \cdot l} = \frac{-|S_{21}(f_{p1})| [\text{dB}]}{8.696 \cdot l}$$

PROGRAM ROZWOJOWY
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

Zadanie 3. Badanie charakterystyk filtru dolnoprzepustowego

Dokonaj pomiaru charakterystyk transmisji oraz współczynnika odbicia rodziny filtrów dolnoprzepustowych, których schematyczny wygląd przedstawia rys. 29.

Rys. 29. Schemat filtru dolnoprzepustowego R

Masz do dyspozycji cztery konfiguracje filtrów: 1, 3, 5 i 7 rezonatorowy (FDP_1, FDP_3, FDP_5 i FDP_7). Porównaj parametry tych filtrów – szerokość pasma oraz dynamikę (nachylenie charakterystyki S_{21} i w kilku zdaniach uzasadnij jak ilość rezonatorów – rząd filtru – wpływa na jego charakterystykę. Uzasadnij przebieg charakterystyk S_{11} i S_{22} , w którym miejscu charakterystyki te się przecinają.

PROGRAM ROZWOJOWY
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

4. Instrukcja wykonywania ćwiczenia

Wyznaczanie parametrów mieszaczy będzie wykonywane z wykorzystaniem analizatora widma. Przed rozpoczęciem ćwiczenia należy więc zapoznać się z instrukcją obsługi tego analizatora. Schemat układu pomiarowego przedstawiono na rysunku 4-1.

Badania mieszaczy będą przeprowadzone w układzie z analizatorem widma i dwoma generatorami: generatorem sygnału i generatorem heterodyny.

Rys. 4-1. Schemat układu pomiarowego do badania mieszaczy.

Wzrost doświadczenia:

- Obliczenie tłumienia
- Czynniki tłumienia F i m oraz P generatora heterodyny
- Czynniki tłumienia F i m oraz P generatora sygnału
- Zakres częstotliwości, w którym mieszacz jest nieliniowy

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

- ⊙ Używane przyrządy pomiarowe:
  - ⊙ Wektorowy analizator obwodów
  - ⊙ Analizator widma sygnału mikrofalowego i optycznego
  - ⊙ Generatory sygnałów mikrofalowych

Cena zestawu urządzeń pomiarowych:
kilkaset tysięcy złotych / stanowisko

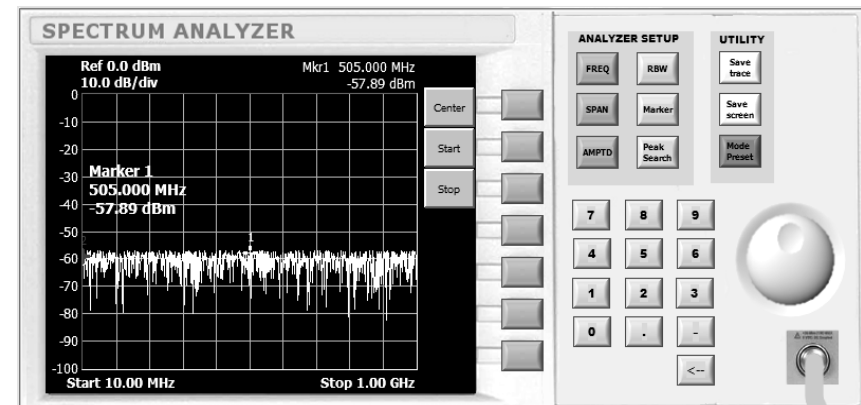
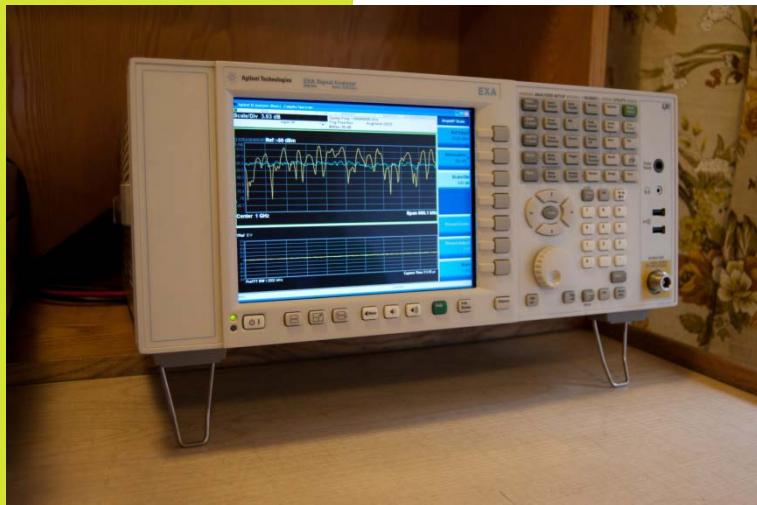
Mało kto może sobie na to pozwolić

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Rozwiązanie:

- Wirtualny analizator widma

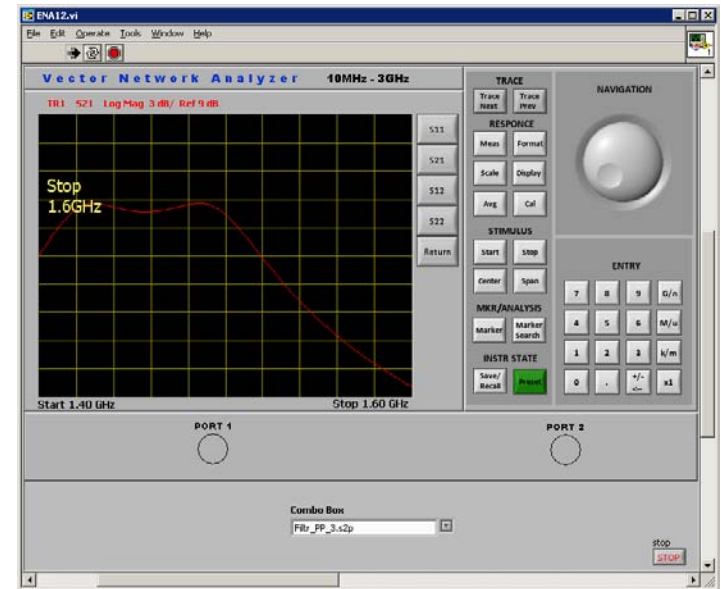
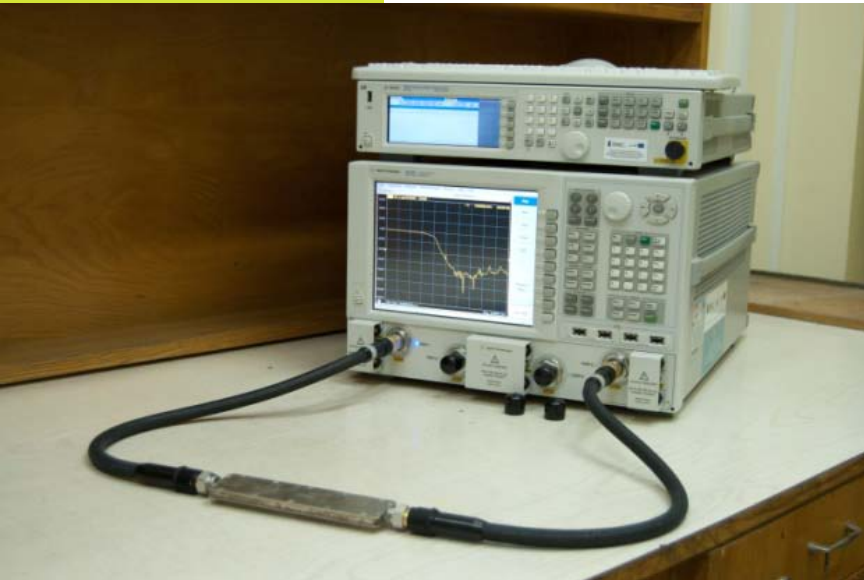

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Rozwiązanie:

- Wirtualny wektorowy analizator obwodów

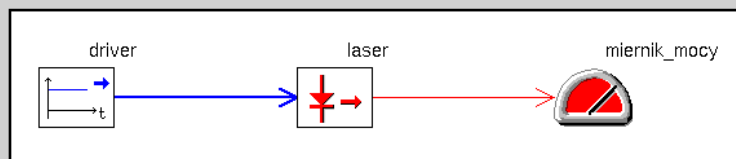

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Rozwiązanie:

- Dedykowany przyrząd: wirtualne łącze do transmisji światłowodowej

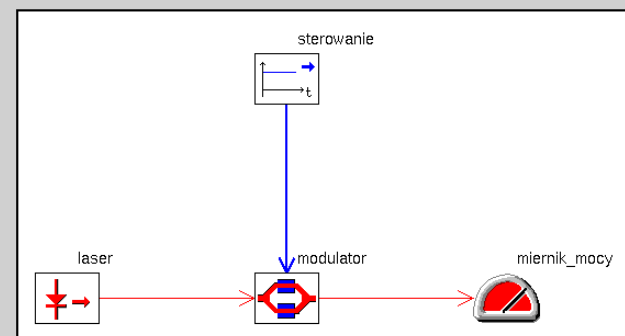
Badanie lasera półprzewodnikowego: pomiar mocy optycznej w funkcji prądu zasilającego i analiza powstałej charakterystyki

Zakres pomiarowy: — [mA]   Rozdzielczość pomiaru: [mA]

0.0000000e+000	5.1880000e+001
1.0000000e-003	5.1882000e+001
2.0000000e-003	5.1884000e+001
3.0000000e-003	5.1884000e+001
4.0000000e-003	5.1888000e+001
5.0000000e-003	5.1879000e+001

Badanie modulatora Macha-Zehndera: wyznaczenie charakterystyki transmisji modulatora

Zakres pomiarowy: — [mV]   Rozdzielczość pomiaru: [mV]

5.2000000e+000	2.7042000e+001
5.3000000e+000	2.3527000e+001
5.4000000e+000	2.1039000e+001
5.5000000e+000	1.9113000e+001
5.6000000e+000	1.7545000e+001
5.7000000e+000	1.6225000e+001

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Forma zapisu wyników pomiarów

- Analizator obwodów:
Macierz rozproszenia - plik *.s2p
- Analizator widma:
Plik tekstowy z siatką częstotliwości i właściwymi dla nich amplitudami

```
FDP_TB.s2p - Notatnik
Plik Edycja Format Widok Pomoc
!Agilent Technologies, E5071C, My46106358, A.09.10
!
!freq-unit param-type data-format keyword impedance-ohms
# Hz s DB R 50
-----
!freq DBS11 AngS11 DBS21 AngS21 DBS12 AngS12 DBS22 AngS22
1e6 -61.045 13.283 -0.0074628 -0.3296 -0.0074628 -0.3296 -61.1 13.409
2.5e6 -59.845 20.273 -0.0080976 -0.81511 -0.0080976 -0.81511 -60.132 21.126
4e6 -58.824 21.094 -0.0088 -1.2956 -0.0088 -1.2956 -59.482 23.152
5.5e6 -57.95 20.35 -0.0094378 -1.7744 -0.0094378 -1.7744 -59.103 23.975
7e6 -57.118 19.001 -0.010065 -2.2525 -0.010065 -2.2525 -58.874 24.465
8.5e6 -56.297 17.301 -0.010707 -2.7301 -0.010707 -2.7301 -58.751 24.785
1e7 -55.484 15.388 -0.011366 -3.2072 -0.011366 -3.2072 -58.726 25.006
1.15e7 -54.683 13.367 -0.012038 -3.6838 -0.012038 -3.6838 -58.8 25.192
1.3e7 -53.898 11.317 -0.012715 -4.1601 -0.012715 -4.1601 -58.978 25.414
1.45e7 -53.13 9.2931 -0.013392 -4.6359 -0.013392 -4.6359 -59.269 25.754
1.6e7 -52.381 7.3329 -0.014062 -5.1115 -0.014062 -5.1115 -59.684 26.307
1.75e7 -51.653 5.4802 -0.014723 -5.5867 -0.014723 -5.5867 -60.239 27.201
1.9e7 -50.945 3.6883 -0.01537 -6.0617 -0.01537 -6.0617 -60.957 28.623
2.05e7 -50.258 2.0235 -0.016004 -6.5365 -0.016004 -6.5365 -61.866 30.862
2.2e7 -49.591 0.46699 -0.016621 -7.011 -0.016621 -7.011 -63.002 34.407
2.35e7 -48.945 -0.9835 -0.017221 -7.4854 -0.017221 -7.4854 -64.4 40.139
2.5e7 -48.318 -2.3322 -0.017805 -7.9597 -0.017805 -7.9597 -66.044 49.676
2.65e7 -47.709 -3.5848 -0.018372 -8.4338 -0.018372 -8.4338 -67.684 65.638
```


APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Macierz rozproszenia

- Standardowy sposób opisu obwodów mikrofalowych (w reżimie liniowym)
- Umożliwia skalowalność układów - modyfikacja macierzy wynikowej poprzez łańcuchowe mnożenie macierzy elementów składowych
- Przedstawia wartości zespolonych parametrów S

FREQ	param-type	data-format	keyword	impedance-ohms					
1.5e6	S0111	Ang111	S0111	Ang111	S0111	Ang111	S0111	S0111	S0111
2.5e6	-61.945	17.203	-0.0074620	-0.2706	-0.0074620	-0.2706	-0.0074620	-0.2706	-0.2706
4.0e6	-59.845	20.273	-0.0080976	-0.81511	-0.0080976	-0.81511	-0.0080976	-0.81511	-0.81511
5.5e6	-57.95	20.35	-0.0084378	-1.7744	-0.0084378	-1.7744	-0.0084378	-1.7744	-1.7744
7.0e6	-57.118	19.005	-0.010065	-2.7301	-0.010065	-2.7301	-0.010065	-2.7301	-2.7301
8.5e6	-56.297	17.301	-0.010707	-2.7301	-0.010707	-2.7301	-0.010707	-2.7301	-2.7301
1.15e7	-54.683	13.367	-0.012038	-3.6838	-0.012038	-3.6838	-0.012038	-3.6838	-3.6838
1.45e7	-51.11	9.2911	-0.013392	-4.6339	-0.013392	-4.6339	-0.013392	-4.6339	-4.6339
1.75e7	-51.633	5.4602	-0.014723	-5.5867	-0.014723	-5.5867	-0.014723	-5.5867	-5.5867
2.05e7	-50.218	2.0215	-0.016004	-6.5365	-0.016004	-6.5365	-0.016004	-6.5365	-6.5365
2.35e7	-48.945	-0.9815	-0.017211	-7.4854	-0.017211	-7.4854	-0.017211	-7.4854	-7.4854
2.65e7	-47.709	-3.1848	-0.018372	-8.4338	-0.018372	-8.4338	-0.018372	-8.4338	-8.4338

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Pliki z danymi do analizatora widma

- Opis amplitud składowych częstotliwościowych
- Dane wejściowe - np. z dwóch źródeł sygnałów - wymagają obróbki przez przyrząd wirtualny

	A	B	C	D	
2	Mix_vH	Mix_vH	Mix_vH	Mix_vH	Mix
3	Frequency	Power	Power	Power	Pov
4	Freq	Freq = 355 MHz	Freq = 355 MHz	Freq = 355 MHz	Fre
5	Frequency	Pwr = 0 dBm	Pwr = 1 dBm	Pwr = 2 dBm	Pw
6	FF	0	1	2	
7	45	-40.491	-33.398	-29.324	-27
8	90	-55.857	-54.137	-66.105	-62
9	135	-85.194	-74.995	-76.049	-82
10	175	-110.33	-105.53	-104.15	-10
11	180	-105.58	-124.55	-102.15	-10
12	220	-108.83	-96.955	-106.74	-99
13	265	-94.906	-101.67	-94.445	-89
14	310	-82.297	-75.533	-72.131	-71
15	355	-66.291	-63.45	-59.296	-54
16	400	-86.326	-81.205	-76.996	-74
17	445	-103.69	-100.45	-101.18	-10
18	490	-127.16	-134.43	-124.91	-12
19	535	-147.48	-144.16	-154.51	-14
20	575	-142.49	-142.72	-143.84	-13
21	590	-122.04	-156.22	-160.05	-16

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

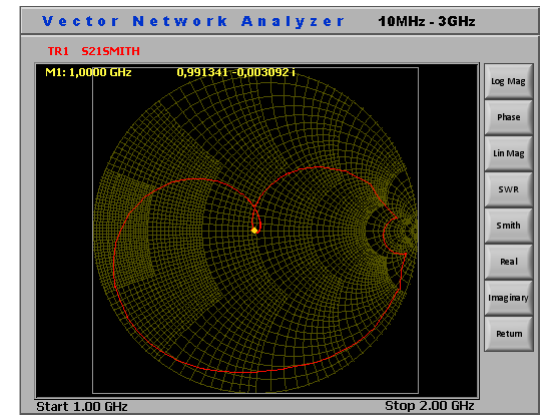
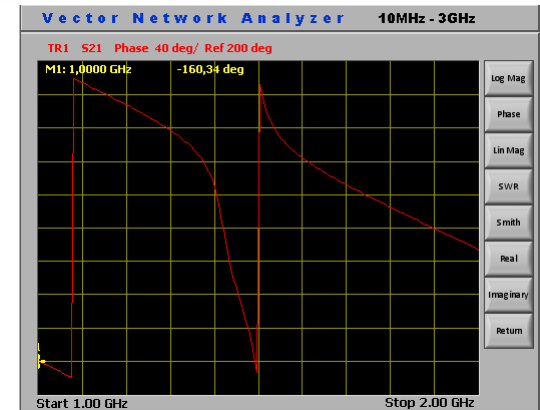
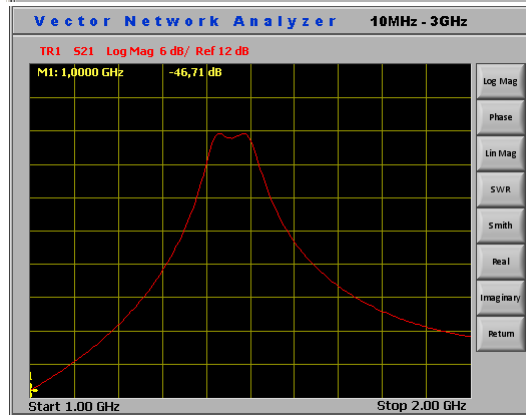
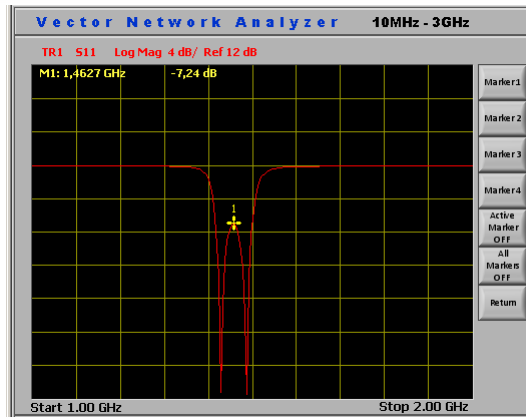
Korzyści z odwzorowania płyt czołowych

- ⊙ Zwiększony poziom realizmu ćwiczenia
- ⊙ Przygotowanie do zjazdu kierunkowego
- ⊙ Wiele stopni swobody pomiaru
- ⊙ Coś może pójść źle
- ⊙ Umiejętność odczytu i interpretacji wyników - wartość dodana

APARATURA RZECZYWISTA A WIRTUALNA

Umiejętność odczytu i interpretacji wyników

W KIERUNKU LABORATORIUM ZDALNEGO

Możliwe, ale:

- ⊙ Konieczność rezerwacji okien czasowych pracy laboratorium dla poszczególnych studentów
- ⊙ Wysoki koszt zakupu aparatury
- ⊙ Konieczność wykonywania procedury kalibracyjnej

W zamian za to:

- ⊙ Zwiększenie ilości stopni swobody
- ⊙ Urealnienie pomiarów poprzez dodanie czynników losowych

Dziękuję za uwagę!!!